

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री वैद्यनाथ उपाध्याय
माननीय न्यायाधीश श्री ओमप्रकाश मिश्र
आदेश

०६९-CI-१२१२

मुद्दा:-निषेधाज्ञा।

जिल्ला मोरङ कटहरी गा.वि.स. वडा नं.१ बस्ने बासुदेव डांगा-----१ पुनरावेदक

विरुद्ध

जिल्ला मोरङ कटहरी गा.वि.स. वडा नं.१ बस्ने राम कुमार कामत-----१ विपक्षी

शुरु फैसला गर्ने:- माननीय न्यायाधीश देवेन्द्र गोपाल श्रेष्ठ
माननीय न्यायाधीश रेवन्त बहादुर कुँवर
पुनरावेदन अदालत, विराटनगर।

फैसला मिति:- २०६९।०८।१४

पुनरावेदन अदालत विराटनगरको फैसला उपर चित्त नबुझी न्याय प्रशासन ऐन २०४८ को दफा ९ बमोजिम पुनरावेदन दर्ता हुनआएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवम् ठहर यस प्रकार छ।

मुरलीधरको छोरा विजय कुमार डांगावाट मैले राजीनामा गरी लिई मेरो हक भै नयाँ नापीवाट हालसाविक गरी मेरो नाउँमा दर्ता कायम रहेको जिल्ला मोरङ कटहरी गा.वि.स.वडा नं.१ सिट नं.१७८-०७४५ कि.नं.१८३ को वर्गफिट ५८.७५ जग्गा मेरो हक भोगको सम्पत्ति रहेको छ। सो जग्गाको पश्चिम अर्थात हाल चलन चल्तीका रुपमा रहेको उत्तर दक्षिण वाटोको पश्चिम सिमाना जोडिएको जग्गा निजै दाता विजय कुमारवाट विपक्षीले पनि जग्गा किनी विपक्षी नाउँदर्ताको कि.नं.२३७२ को जग्गा रहेकोमा मेरो दर्ताको जग्गावाट वाटो खन्ने, साविक वाटो भत्काउने, मलाई घर बनाउन नदिने नियत साथ विपक्षी जोड तोडका साथ लागेको अवस्था छ। यसरी नयाँ नापी नक्शामा समेत कायम रहेको मेरो घर जग्गामा

आवत जावत गर्ने निकाश वाटो भत्काई मेरो जग्गामा सार्ने, वाटो छेक्ने, मेरै जग्गामा वाटो बनाउने प्रबल आशङ्का भएकोले उक्त कार्यवाट मेरो नागरिक हक अधिकारमा आघात पुग्ने संभावना समेत भएको हुँदा निवेदकको हकको कि.नं.१८३ को जग्गामा वाटो नसार्नु, घरबनाउन बाधा अवरोध नगर्नु नगराउनु भनी विपक्षीको नाउँमा अन्तरिम आदेश सहितको निषेधाज्ञाको आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको निवेदन पत्र ।

यसमा के कसो भएको हो ? निवेदन माग वमोजिमको आदेश किन जारी हुनु नपर्ने हो? आदेश जारी हुनु नपर्ने आधार र कारण भए खुलाई म्याद तामेल भएका मितिले वाटाको म्याद बाहेक १५(पन्ध्र)दिन भित्र आफै वा आफ्नो कानून वमोजिमको प्रतिनिधी मार्फत लिखित जवाफ पेश गर्नु भनी यो आदेश र निवेदनको प्रतिलिपी समेत साथै राखी विपक्षीका नाउँमा म्याद सूचना जारी गरी लिखित जवाफ परे वा अवधि व्यतित भएपछि नियमानुसार पेश गर्नु ।

अन्तरिम आदेशको हकमा विचार गर्दा विवादित साबिक कि.नं.२३७१ हालको कि.नं.१८३ को जग्गा निवेदकको हो भन्ने देखिन्छ । आफ्नो हकको जग्गा निर्विवाद रुपमा भोग गर्न पाउने निवेदकको हकलाई अन्यथा गर्न सकिने अवस्था केही देखिदैन । विवादित वाटो के कस्तो भन्ने सम्बन्धमा विपक्षी समेतलाई राखी छलफल गराई स्थायी अन्तरिम आदेश तर्फ बोलुनु पर्ने देखिँदा मिति २०६९।८।७ का दिन अन्तरिम आदेशको प्रयोजनार्थ छलफल गर्न विपक्षीलाई सूचना दिनु र तबसम्मका लागि अघि कायम भएको अघि देखिको वाटो निकाश नथुनु, नभत्काउनु, वाटो नसार्नु भनी विपक्षीहरुका नाउँमा पुनरावेदन अदालत नियमावली, २०४८ को नियम ३३क वमोजिम अन्तरिम आदेश जारी गरी दिएको छ भन्ने मिति २०६९।७।२४ को पुनरावेदन अदालतबाट भएको आदेश ।

यसमा निवेदनपत्रको प्रकरण (२) मा उल्लेखित वादी लावन्य देवी शुक्ला प्रतिवादी राम कुमार कामत भएको सम्बत २०६७ सालको दे.नं.५४५ को वाटो कायम निकास खुलाई पाउँ मुद्दाको मिसिल प्रमाणको लागि मोरङ जिल्ला अदालतबाट झिकाई साथै राखि प्रस्तुत मुद्दामा अन्तरिम आदेश जारी हुने नहुने सम्बन्धी छलफलको लागी आगामी मिति २०६९।८।१४ गतेको छलफल पेशीमा राखि उपस्थित पक्षलाई पनि उक्त मितिकै छलफल पेशीको तारेख तोकी उक्त छलफल मिति सम्मलाई मिति २०६९।७।२४ गतेका आदेश अनुसार जारी भएको अन्तरिम आदेशलाई निरन्तरता दिई पेश गर्नु भन्ने मिति २०६९।८।७ मा पुनरावेदन अदालतबाट आदेश ।

साबिक जग्गा धनी प्रेमराज डांगा र मुरलीधर डांगाबीच भएको मिति २०४१।०७।०५ गतेको वण्डापत्रले कायम रहेको भनीएको विवादको वाटो दुवै भाइको

जग्गाको बीचबाट खोलिएको बाटो हो, मेरो आफ्नै नम्बरी हक भोग दर्ताको कि.नं.२३७२ को ससिम जग्गामा घर पर्खाल निर्माण भएको छ भने विपक्षी निवेदकले समेत सो बाटो छुट्याई हाल २ तल्ले पक्की घर बनाएको छ। विपक्षीले बाटोको जग्गा खरिद गर्दैमा निजको हुने भन्ने नमिल्नुका साथै मैले दुषित लिखतबदर गरी बाटो निकास खुलाई पाउन मोरङ जिल्ला अदालतमा दायर गरेको मुद्दा विचाराधिन रहेको छ । यस अवस्थामा झुठ्टा व्यहोरा उल्लेख गरी दिएको निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको विपक्षी राम कुमार कामतको लिखित जवाफ ।

विपक्षीले बाटो निकासबन्द गरेको भन्ने दावी लिएको देखिँदा साविक बाटो सारेको हो होईन भन्ने विषय खिचोलाको प्रश्न भएको, यसै विवादको बाटो समेत लाई समावेश गरी निवेदकउपर दे.नं.८२० को मुद्दा मोरङ जिल्ला अदालतमा विचाराधिन रहेको देखिँदा सो तर्फ प्रस्तुत निवेदनबाट बोल्न मिल्ने नदेखिँदा निवेदकको माग बमोजिम निषेधाज्ञाको आदेश जारी गर्न मिलेन। प्रस्तुत निवेदन खारेज हुने ठहर्छ भन्नेसमेत पुनरावेदन अदालत विराटनगरबाट मिति २०६९।०८।१४ मा भएको आदेश।

पुनरावेदन अदालत बाट भएको आदेशमा चित्त बुझेन। मेरो दावी के हो भने मेरो नाउँमा दर्ता रहेको कटहरी-१ कि.नं.१८३ को जग्गाको पश्चिम सिमानाबाट चलन चल्तीको उत्तर दक्षिण बाटो रहेकोमा विपक्षीले कि.नं.२३७२ को बाटो सहितको घर जग्गा खरिद गरेको नाताले साविक देखि चली आएको चलन चल्तीको बाटो भत्काई मेरो कि.नं.१८३ को जग्गामा सार्ने मलाई घर बनाउन नदिने मेरो जग्गामा बाटो खन्ने आशंका भएकोले मेरो दर्ताको कि.नं.१८३ को जग्गामा बाटो नसार्नु, घर बनाउन बाधा अवरोध नगर्नु, नगराउनु भन्ने निषेधाज्ञा जारी गरीपाउँ भन्ने हो। मेरो सो दावी तर्फ पुनरावेदन अदालतलाई सुक्ष्म रूपले ध्यान नपुर्‍याई दावी खारेज हुने आदेश गरिएको छ। साविक देखि चलन चल्ती बाटो मेरो जग्गामा सार्ने आशंका दर्शाई मेरो प्रस्तुत उजुरी परे पछि सो बमोजिम स्थलगत तथ्य के छ ? साविक बाटो कहाँ छ ? हाल कहाँ सार्न लागेको हो? अ.वं.१७१ नं. बमोजिम नापनक्शा गरी विवादको यथार्थ फरक ढंगबाट न्याय निरूपण गर्नु पर्ने हो। तर सो बमोजिम नगरी विपक्षीले जिल्ला अदालतमा अन्य मुद्दा दर्ता गरेको आधार बनाई वस्तुगत तथ्यलाई नजर अन्दाज गरी भएको पुनरावेदन अदालतको आदेश प्रत्यक्ष त्रुटिपूर्ण भएको हुँदा उल्टि गरी पाउँ भन्ने समेतको यस अदालतमा परेको पुनरावेदक बासुदेव डाँगाको पुनरावेदनपत्र ।

नियम बमोजिम पेशी सूचीमाचढी इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदन सहितको मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा यसमा पुनरावेदन अदालतबाट भएको फैसला मिलेको छ छैन? भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने हुन आयो।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा, पुनरावेदकको नाउँमा दर्ता रहेको मोरङ जिल्ला कटहरी गा.वि.स. वडा नं.१ कि.नं.१८३ को जग्गामा रहेको साविक देखिको चलन चल्तीको बाटो आफ्नो जग्गातर्फ सारी बाटो खन्ने आशंका रहेको हुँदा विपक्षीको नाउँमा निषेधाज्ञाको आदेश जारी गरी पाँउ भन्ने निवेदन दावी र निवेदकउपर यसै विवादको सम्बन्धमा मोरङ जिल्ला अदालतमा दुषित लिखतबदर गरी बाटो निकास खुलाई पाँउ भन्ने मुद्दा दायर भई विचाराधिन रहेको हुँदा निवेदन खारेज गरीपाउँ भन्ने लिखित जवाफ वेहोरा रहेको प्रस्तुत मुद्दामा निवेदन माग बमोजिमको आदेश जारी गर्न मिलेन भनी निवेदन खारेज हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालतबाट भएको आदेशउपर निवेदकको तर्फबाट प्रस्तुत पुनरावेदन पर्न आएको देखियो।

निवेदकले मुलतः आफ्नो कि.नं. १८३ को पश्चिममा रहेको अघि देखिको चलन चल्तीको बाटो रोक्यो आफ्नो कि.नं. १८३ मा पर्ने गरी बाटो सार्न थालेको भन्ने दावी गरेको देखिन्छ। यसै बाटोको विवादलाई समेत समावेश गरी विपक्षी रामकुमार कामतले यिनै पुनरावेदक उपर दे.नं.८२० को" दुषित लिखत दर्ता वदर बाटो कायम " मुद्दा मोरङ जिल्ला अदालतमा दायर गरी विचाराधिन रहेको भन्ने देखिन्छ। उक्त कुरालाई पुनरावेदकले स्वीकारै गरेको देखिन्छ। यसरी यही विवादित बाटोको विषयमा साधारण क्षेत्राधिकार अन्तर्गत मुद्दा चलेको देखिँदा सोही मुद्दाबाट नक्शा सर्जिमिन लगायतका तथ्य र प्रमाणको यथोचित मुल्याङ्कन गरी इन्साफ हुने नै हुन्छ। निषेधाज्ञा नागरिक अधिकार ऐन २०१२ द्वारा प्रदत्त नागरिक अधिकारको संरक्षणको लागि उक्त ऐनद्वारा व्यवस्थित कानूनी उपचार हो। निषेधाज्ञा जारी हुनका लागि जुन सम्पत्ति सम्बन्धी हकमा आघात पर्ने भनिएको हो सो सम्पत्तिमा निवेदकको विवादरहित हक हुनुपर्छ। निवेदकले दावी गरेको बाटो कि.नं. १८३ को पश्चिममा छ वा कि.नं.१८३ बाटै जान्छ भन्ने विषय सबुत प्रमाणको रोहबाट निर्णय गरिने विषयवस्तु हो। निषेधाज्ञा मुद्दाबाट सबुत प्रमाणको विवेचना गरी यसको वा उसको भनि निर्णय गर्न मिल्दैन, अपितु निर्विवाद हक भएको अवस्थामा जारी हुन सक्ने हुन्छ। सम्बन्धित विषयमा मोरङ जिल्ला अदालतमा मुद्दा विचाराधिन रहेकै अवस्था देखिँदा सबुत प्रमाणको विवेचना भई त्यही बाट यथोचित निर्णय हुने नै हुन्छ। जिल्ला अदालतमा चलिरहेको मुद्दामा असर पर्ने गरी सोहि विषयको निरूपण पुनरावेदन तहमा परेको प्रस्तुत निषेधाज्ञाको निवेदनको रोहमा गरिदिँदा जिल्ला अदालतमा विचाराधिन मुद्दा प्रभावित हुने पनि हुन्छ। यसरी सामान्य उपचारको मार्ग अबलम्बन गरी दायर भएका सबुत प्रमाणको मुल्याङ्कन गर्ने मातहतका अदालतमा विचाराधीन रहेको मुद्दालाई असरपर्ने गरी पुनरावेदन अदालतबाट निषेधाज्ञाको रोहबाट बोल्न मिल्ने पनि हुँदैन। त्यसैले विवादको बाटो समेत संग सम्बन्धित मुद्दा मोरङ जिल्ला अदालतमा

विचाराधिन रहेको भन्ने समेत कारणदेखाई निवेदन खारेजहुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालतको आदेशलाई अन्यथा भन्न मिलेन ।

माथी विवेचित आधार, कारणबाट निवेदन माग बमोजिमको आदेश जारी गर्न मिलेन भनी निवेदन खारेज गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत विराटनगरबाट मिति २०६९।०८।१४ मा भएको आदेश मिलकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन । दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार बुझाईदिनू ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत: सुरेशराज खनाल

कम्प्युटर टाईप गर्ने: रमला पराजुली

इति सम्बत् २०७३ साल भदौ महिना ७ गते रोज ३ शुभम्----- ।